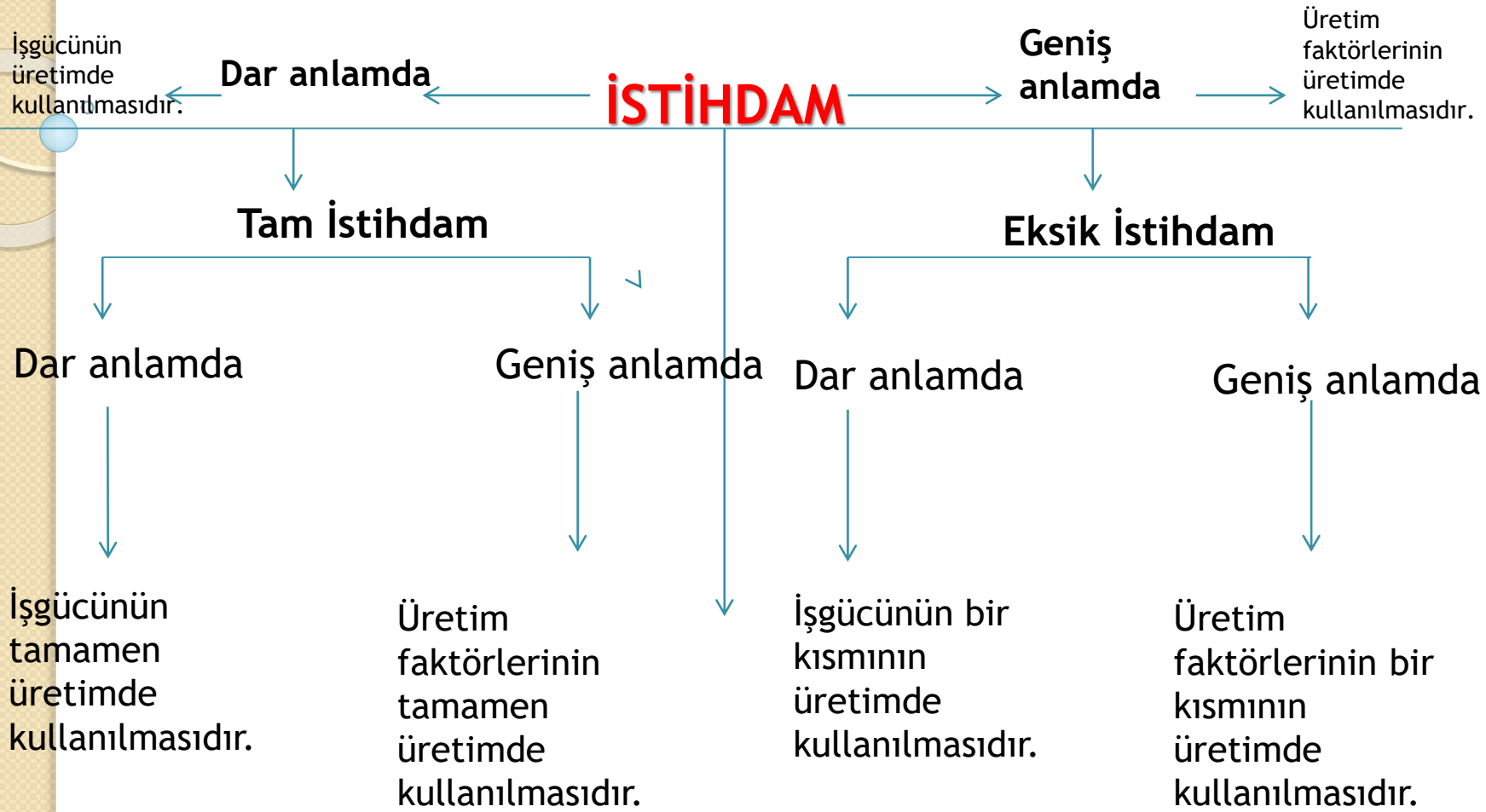

MAKRO EKONOMİ

Ders Sunumları

İSTİHDAM ve İŞSİZLİK

Dr. Aykut BAŞOĞLU

İstihdam ve işsizlik kavramları zıt kavramlardır. Bir ekonomide istihdam artıyorsa, işsizlik azalmaktadır. Tersine istihdam azalıyorsa, işsizlik artmaktadır.

Nüfus Büyüklükleri İle İlgili Kavramlar

Toplam Nüfus;

Bir ülkede yaşayanların oluşturduğu nüfus toplam nüfus olarak adlandırılır.

Kurumsal Nüfus;

Günlük ihtiyaçları, yasal bir düzenlemeye bağlı olarak kurulan özel yada tüzel kurumlar tarafından karşılanan, karar ve davranışlarında bu kurumların kurallarına göre hareket eden ve hayatlarını bu kurumlarda devam ettiren kişilerin oluşturduğu nüfus kurumsal nüfus olarak adlandırılır.

Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane hapishane, kışla ve orduevlerinde yaşayanlar kurumsal nüfusu oluştururlar.

Kurumsal nüfus hiçbir hesaba dahil edilmez, her türlü hesaplamanın dışında tutulur.

Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus;

Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane hapishane, kışla ve ordu evleri gibi kurumlar **dışında kendi ev yada konutlarında ikamet eden nüfusa Kurumsal Olmayan Nüfus** denir.

Çalışma Çağındaki Nüfus;

Kurumsal olmayan sivil nüfus içinde 15 ve daha yukarı yaştakiler Çalışma Çağındaki Nüfus olarak kabul edilir.

Çalışma çağındaki nüfus yerine **Aktif Nüfus** kavramı da kullanılmaktadır.

Çalışma çağındaki nüfus kendi içerisinde üç alt gruptan oluşur;

Çalışma Çağındaki Nüfus = Çalışanlar + İşsizler + İşgücüne Dahil Olmayanlar

Çalışanlar; (İstihdam Hacmi)

- Belirli bir ücret yada maaş karşılığı herhangi bir işte çalışanlar
- Kendi işi olanlar, kendi hesabına işveren konumunda olanlar
- Kendi aile işletmelerinde ücretsiz olarak çalışanlar
- Bir saat bile olsa bir işte ücretli çalışanlar (eksik istihdam)
- Stajyerler
- Emekli olup çalışanlar

Çalışanlar = Tam Zamanlı Çalışanlar + Yarı Zamanlı Çalışanlar

İşsizler;

Bir ülkede kanunlarla/yasalarla belirlenen bütün çalışma şartlarını kabul eden, çalışma istek ve iradesinde olan, iş bulunduğu takdirde 2 hafta içinde işe başlayabilecek konumda olan, son 4 haftadan beri iş aradığı halde iş bulamayan kişilere işsiz denir.

Bir kişinin işsiz sayılabilmesi için Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından belirlenen ve işsizlik tanımının içinde de vurgusu yapılan 3 şartın bir arada gerçekleşmesi gerekir. Çalışma çağındaki nüfus içinde;

- ✓ İşgücü anketlerinin yapıldığı ve referans dönemi (TÜİK'e göre her ayın ilk haftası) olarak adlandırılan dönemde bir işi olmayan,
- ✓ İş arayan ve bu konuda aktif ve pasif bütün iş arama kanallarını kullanmış, *(aktif iş arama kanalları ve pasif iş arama kanallarını kullanmış olma*
- ✓ İş bulunması durumunda 2 hafta içinde iş başı yapabilecek durumda olma

İşgücüne Dahil Olmayanlar

İşsiz olan ancak iş aramayanların oluşturduğu grup işgücü içinde yer almayanlar olarak adlandırılır.

- emekliler
- tam zamanlı öğrenciler
- umudu kırılmış işçiler
- gönüllü işsizler
- çalışamayacak durumda olan hasta ve sakatlar

İşgücüne Dahil Olmayanlar = Çalışma Çağındaki Nüfus – İşgücü Arzı

İşgücü Arzı = Çalışanlar + İşsizler

Bir ülkede işsiz miktarı, işgücü arzından çalışanların sayısının çıkartılmasıyla bulunur.

İşsiz Sayısı = İşgücü Arzı - Çalışanlar

İşsizlik Oranı

İşgücü arzı içerisinde çalışmayanların oranını ifade eder.

$$\text{İşsizlik Oranı} = \frac{\text{İşsizler}}{\text{İşgücü Arzı}} \times 100$$

$$\text{İşsizlik Oranı} = \frac{\text{İşsizler}}{\text{Çalışanlar} + \text{İşsizler}} \times 100$$

Örnek;

Nüfusu 78 milyon olan bir ülkede, kurumsal olmayan sivil nüfus 56 milyon, tam zamanlı çalışanlar 20 milyon, yarı zamanlı çalışanlar 8 milyon, işsizler 3 milyon, iş aramaktan vazgeçenlerin sayısı ise 5 milyondur. Bu verilere göre söz konusu ekonomideki işsizlik oranı ne kadardır?

- A)%5 B)%7,5 C) %9,6 D)%12,5 E)%15

Çözüm;

İşgücü arzı = tam zamanlı çalışanlar + yarı zamanlı çalışanlar + işsizler
= 20 milyon + 8 milyon + 3 milyon = 31 milyon

$$\text{İşsizlik Oranı} = \frac{\text{İşsiz Sayısı}}{\text{İşgücü Arzı}} \times 100 = \frac{3}{31} \times 100$$

$$= 0,096 \times 100 = \% 9,6 \text{ olarak hesaplanır.}$$

İşgücüne Katılım Oranı;

Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus (aktif nüfus) içinde çalışmak isteyenlerin oranını ifade eder. Bu oranın yüksek olması aktif nüfus içinde çalışma istek ve iradesini taşıyanların sayısının artmış olduğunu gösterir.

$$\text{İşgücüne Katılım Oranı} = \frac{\text{İşgücü Arzı}}{\text{Çalışma Çağındaki Nüfus}} \times 100$$

$$\text{İşgücüne Katılım Oranı} = \frac{\text{İşgücü Arzı}}{\text{Çalışanlar} + \text{İşsizler} + \text{İşgücüne Dahil Olmayanlar}} \times 100$$

Örnek;

Çalışan sayısının 20 milyon, işsizlerin sayısının 4 milyon, gönüllü işsizlerin sayısının 2 milyon, umudu kırılmış işçi sayısının ise 1 milyon olduğu bir ülkede işgücüne katılım oranı yüzde kaçtır?

A)%50

B)%75

C) %80

D)%88,8

E)%100

$$\text{İşgücüne Katılım Oranı} = \frac{\text{İşgücü Arzı}}{\text{Çalışma Çağındaki Nüfus}} \times 100$$

İşgücüne katılım oranını hesaplayabilmek için, işgücü arzı ve aktif nüfus büyüklüklerinin bilinmesi gerekir;

İşgücü arzı = çalışanlar + işsizler = 20 + 4 = 24 milyon

Aktif nüfus = çalışanlar + işsizler + işgücüne dahil olmayanlar

Aktif Nüfus = 20+4 +2+1 = 27 milyon

Örnek;

Çalışan sayısının 20 milyon, işsizlerin sayısının 4 milyon, gönüllü işsizlerin sayısının 2 milyon, umudu kırılmış işçi sayısının ise 1 milyon olduğu bir ülkede işgücüne katılım oranı yüzde kaçtır?

A)%50

B)%75

C) %80

D)%88,8

E)%100

$$\text{İşgücüne Katılım Oranı} = \frac{\text{İşgücü Arzı}}{\text{Çalışma Çağındaki Nüfus}} \times 100$$

$$= \frac{24}{27} \times 100 = \% 88,8$$

İstihdam Oranı; (Ya da İstihdam-Nüfus Oranı)

Kurumsal olmayan sivil nüfus içinde çalışanların yani iş bulabilenlerin oranını ifade eder.

$$\text{İstihdam Oranı} = \frac{\text{Çalışanlar}}{\text{Kurumsal Olmayan Çalışma Çağındaki Nüfus}} \times 100$$

$$\text{İstihdam Oranı} = \frac{\text{İşgücü} - \text{İşsizler}}{\text{Kurumsal Olmayan Çalışma Çağındaki Nüfus}} \times 100$$

Eksik İstihdam Oranı;

Haftada 40 saatten az çalışanların yani eksik istihdam edilenlerin işgücü arzı içindeki oranını ifade eder.

$$\text{Eksik İstihdam Oranı} = \frac{\text{Eksik İstihdam Edilenlerin Sayısı}}{\text{İşgücü Arzı}} \times 100$$

İşgücüne ilişkin tamamlayıcı göstergeler

- **Potansiyel işgücü:** Referans haftasında ne istihdamda ne de işsiz olan çalışma çağındaki kişilerden; iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlarla, iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişilerden oluşmaktadır.
- **Zamana bağlı eksik istihdam ile işsizliğin bütünleşik oranı**
$$= [(Zamana\ bağlı\ eksik\ istihdamdaki\ kişiler + İşsizler) / İşgücü] * 100$$
-
- **İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı**
$$= [(İşsiz + Potansiyel\ İşgücü) / (İşgücü + Potansiyel\ İşgücü)] * 100$$
-
- **Atıl işgücü Oranı**
$$= [(Zamana\ Bağlı\ Eksik\ İstihdam + İşsiz + Potansiyel\ İşgücü) / (İşgücü + Potansiyel\ İşgücü)] * 100$$

İşsizlik Türleri

Gizli İşsizlik- Açık İşsizlik

İradi İşsizlik- Gayri İradi İşsizlik

Açık İşsizlik Çeşitleri

Friksiyonel İşsizlik

Yapısal İşsizlik yada uyumsuzluk işsizliği

Konjonktürel İşsizlik

İŞSİZLİK TÜRLERİ

Doğal İşsizlik

Doğal İşsizlik Oranı = Friksiyonel İşsizlik Oranı + Yapısal İşsizlik Or.

$$\text{Doğal İşsizlik Oranı } (u_n) = \frac{\text{Friksiyonel İşs.} + \text{Yapısal İşs.}}{\text{İşgücü Arzı}} \times 100$$

Tam İstihdam İşsizlik Oranı

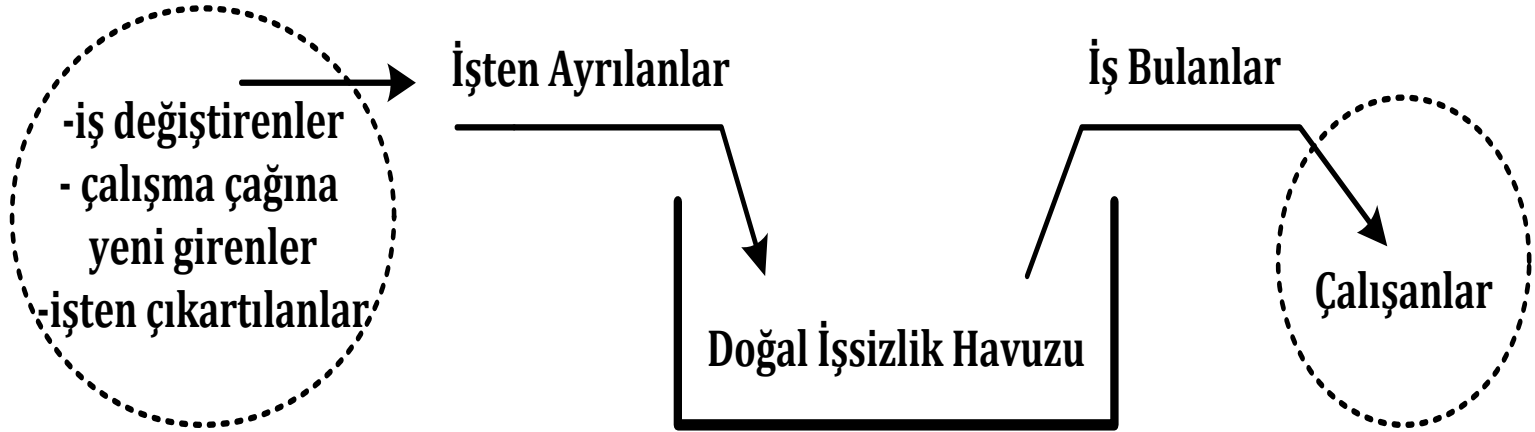
Enflasyonu Etkilemeyen İşsizlik Oranı (NAIRU)

Çeşıtlere bağılı işsizlik oranı hesaplamaları;

Cari İşsizlik Oranı = Friksiyonel işs + Yapısal işs. + Konjonktürel işs.

Cari İşsizlik Oranı= Doğal işsizlik oranı + Konjonktürel işsizlik oranı

İŞSİZLİK TÜRLERİ

İşten Ayrılanlar ve İş Bulanlar Yönüyle
Doğal İşsizlik

DOĞAL İŞSİZLİĞİN FARKLI YORUMU

Doğal İşsizlik ile işten ayrılma ve iş bulma arasında şu ilişkiler vardır;

Doğal işsizlik durumunda bir ekonomide;

işten ayrılanların sayısı = iş bulanların sayısı

$$\text{İşten Ayrılma Oranı (s)} = \frac{\text{işten ayrılanların sayısı}}{\text{çalışanların sayısı}}$$

$$\text{İş Bulma Oranı (f)} = \frac{\text{iş bulanların sayısı}}{\text{işsizlerin sayısı}}$$

$$\text{Doğal İşsizlik Oranı (u}_n\text{)} = \frac{s}{s+f}$$

9.11.2023

Örnek

Bir ekonomide işten ayrılma oranı %1 iken iş bulma oranı %11 dir. Doğal işsizlik oranını hesaplayınız;

$$\text{Doğal işsizlik Oranı } (u_n) = 1 / 1+11 = 1/12 = 8,3 \% \text{ olur.}$$

Örnek

Bir ekonomide çalışanların sayısı 50 milyon, işsizlerin sayısı 8 milyon işten ayrılanların sayısı 2milyon, iş bulanları sayısı 4 milyon ise doğal işsizlik oranı ne kadardır?

$$\text{İşten Ayrılma Oranı } (s) = 2/50 = 1/25 = 0,04$$

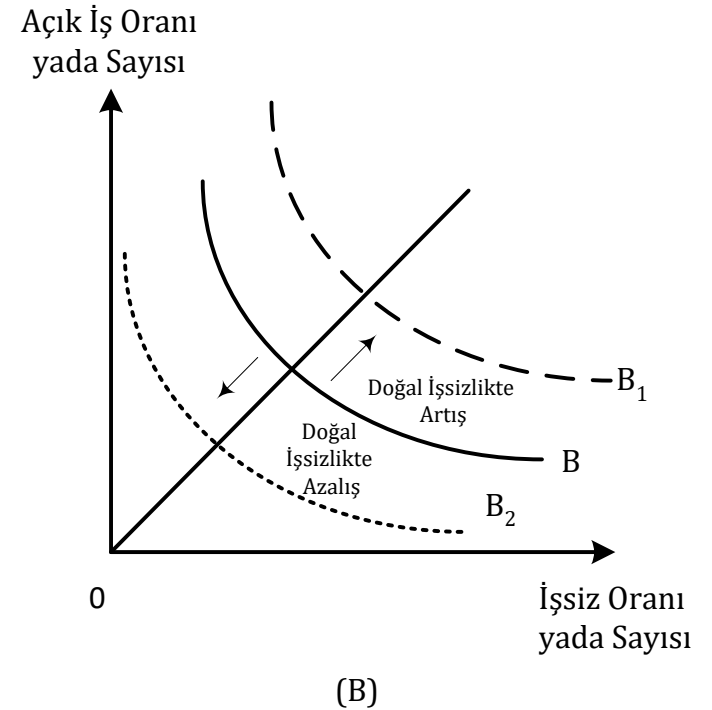
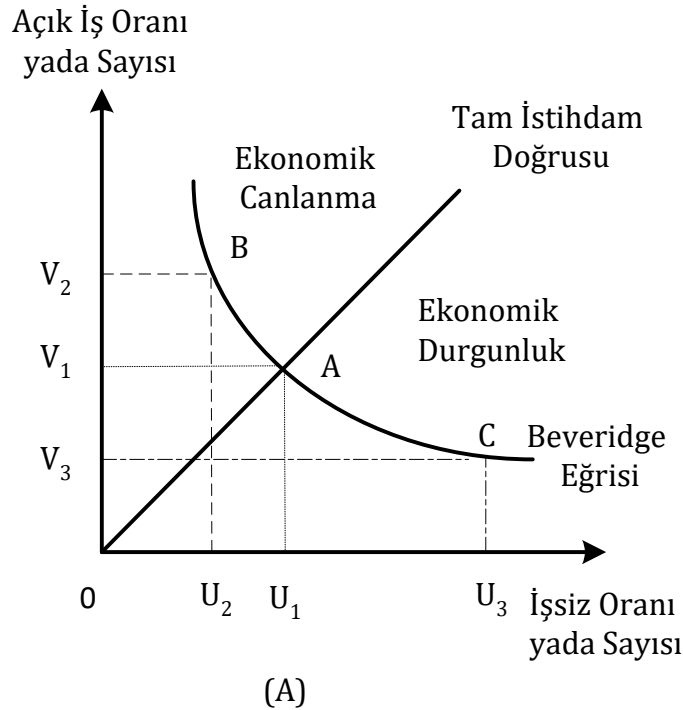
$$\text{İş Bulma Oranı } (f) = 4/8 = 1/2 = 0,5$$

$$\text{Doğal işsizlik Oranı } (u_n) = 0,04 / 0,04 + 0,5 = 0.04 / 0,54 = 7,4 \% \text{ olur.}$$

BEVERIDGE EĞRİSİ

İşgücü piyasasında açık iş sayısı ile işsizlik arasında kısa dönemde var olan ters ilişkiyi ortaya koyar.

1944 yılında İngiliz İktisatçı H. Beveridge tarafından literatüre katılmıştır.

İşsizliğin Maliyeti

Sosyal Maliyet

Direkt Sosyal Maliyet

Dolaylı Sosyal Maliyet

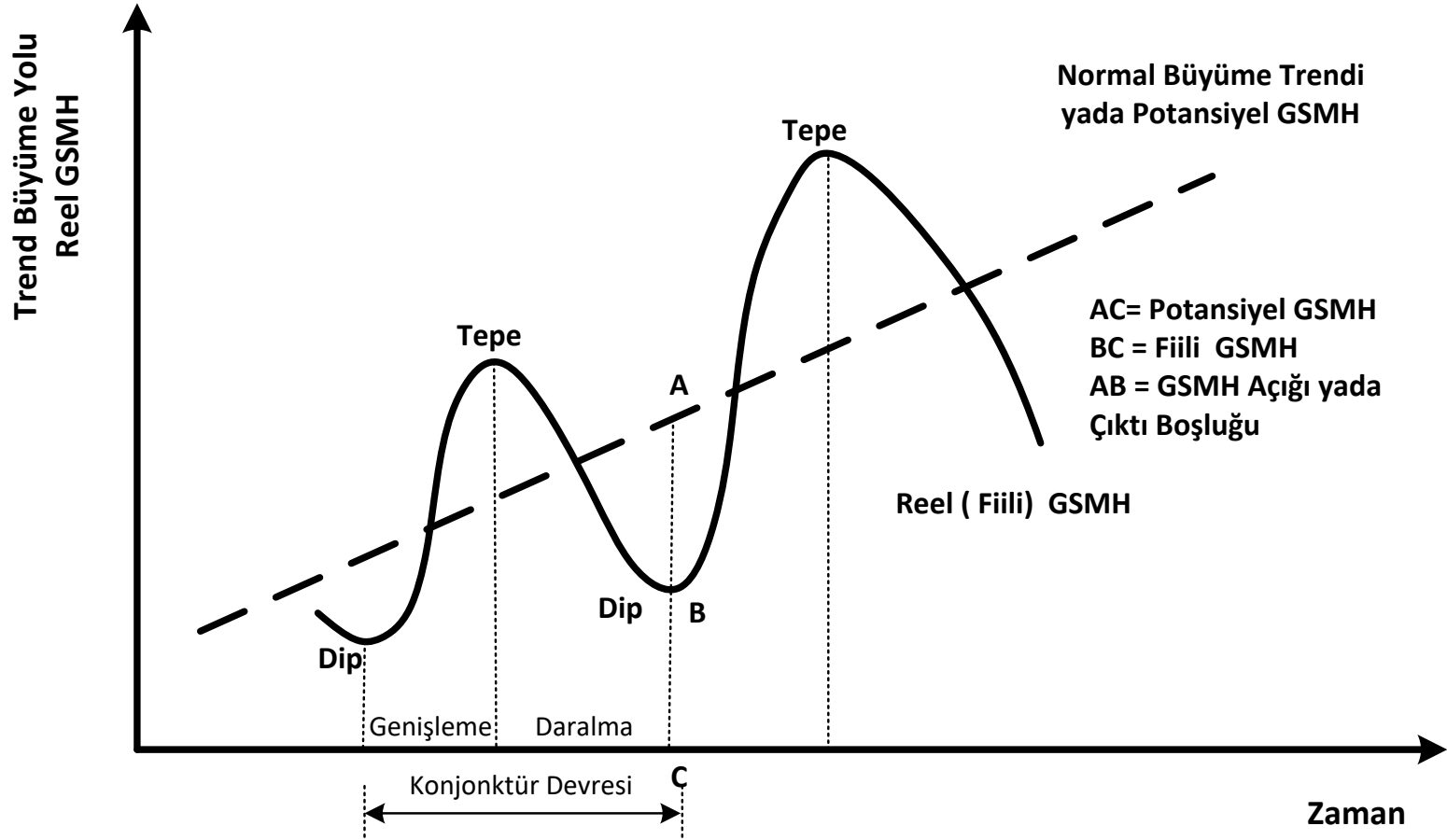
Ekonomik Maliyet

(GSYİH Açığı)

İŞSİZLİĞİN EKONOMİK MALİYETİ

Potansiyel GSYİH ?

Fiili GSYİH?

Mutlak Değer Cinsinden

$$GSYİH \text{ Açığı} = \text{Fiili (Reel) GSYİH} - \text{Potansiyel GSYİH}$$

% İle İfade Edilmesi

$$GSYİH \text{ Açığı (\%)} = \frac{\text{Fiili GSYİH} - \text{Potansiyel GSYİH}}{\text{Potansiyel GSYİH}} \times 100$$

Örnek ;

2010 yılı itibariyle Potansiyel GSYİH = 500 TL,
Fiili GSMH = 450 TL ise işsizliğin iktisadi maliyeti ne kadardır.
(GSYİH Açığı mutlak değer ve % cinsinden ne kadardır?)

A) mutlak değer cinsinden açık; $450 - 500 = 50$ TL

B) % olarak açık ;

$$\begin{aligned}\text{GSYİH Açığı} &= \text{Fiili GSYİH} - \text{Potansiyel GSYİH} / \text{Potansiyel GSHYİ} \times 100 \\ &= 450 - 500 / 500 = 50 / 500 = \% 10\end{aligned}$$

İşsizliğin ekonomik maliyeti, “**GSYİH Haddi**” ile de ölçülmektedir. GSYİH haddi, Fiili GSYİH’nın Potansiyel GSYİH’dan yüzde kaç oranında farklı olduğunu gösterir. Şu şekilde formüle edilmektedir;

$$\text{GSYİH Haddi} = \frac{\text{Fiili GSYİH}}{\text{Potansiyel GSYİH}} \times 100$$

Bir ülkenin fiili GSYİH’sı 200, potansiyel GSYİH’sı 250 birim olsun. Bu durumda GSYİH Haddi formülü gereği;

$$\text{GSYİH Haddi} = (200/250) \times 100 = \%80 \text{ olur.}$$

Bunun anlamı; Fiili GSYİH, Potansiyel GSYİH’nın %80’i kadardır. Yada, Potansiyel GSYİH, Fiili GSYİH’dan %20 daha (100-80 = 20) büyüktür. Diğer bir ifadeyle GSYİH açığı % 20’dir.

Örnek

2010 yılı itibariyle bir ülkede hesaplanan fiili GSYİH 100 birim, GSYİH açığı da %- 16,7'tür. Bu durumda ülkenin Potansiyel GSYİH'sı ne kadardır?

Çözüm

GSYİH açığı %16,7 olduğuna göre GSYİH Haddi= $100 - 16,7 = 83,3$ olur. Bulunan bu değer

GSYİH Haddi = $\text{Fiili GSYİH} / \text{Potansiyel GSYİH} \times 100$ formülünde yerine konursa;

$83,3 = (100 / \text{Potansiyel GSYİH}) \times 100$ gereği
 $\text{Pot. GSYİH} = 10\ 000 / 83,3 = 120,04$ bulunur.

İşsizlik-GSYİH Açığı İlişkisi

$$\frac{\text{Fiili GSYİH} - \text{Potansiyel GSYİH}}{\text{Potansiyel GSYİH}} \times 100 = -2,5 (u - u_n)$$

Örnek; Doğal işsizlik oranının %5,5 cari işsizlik oranının ise %9,5 olduğu bir ülkede Potansiyel GSYİH 200 birim ise Okun Kanununa göre Fiili Hasıla ne kadar Olur?

$$\frac{\text{Fiili GSYİH} - 200}{200} \times 100 = -2,5 (9,5 - 5,5)$$

$$\text{Fiili GSYİH} - 200 = 2 \times (-10)$$

$$\text{Fiili GSYİH} = 200 - 20 = 180 \text{ birim olur.}$$

İşsizlik-Büyüme İlişkisi

$$\Delta u = -0,5 (g - 2,25)$$

Örnek;

yıllık büyüme hızı % 5,25 olan bir ekonomide işsizlik oranı % kaç azalabilir?

$$\Delta u = -0,5 (g - 2,25) = -0,5 (5,25 - 2,25) = -0,5 (3,0) = -\%1,5 \text{ azalır.}$$